

פרשת משפטים - תשס"ה

רות דרורי-בינדר

מי שיציץ בפרשה יגלה אוסף גדול של חוקים (משפטים) שאלהים מצווה אותם לבני ישראל.

כשקוראים את רשימת החוקים אפשר קצת להתבלבל. מי זה האלהים הזה? ואיזו מין חברה הוא מעוניין ליצור דרך החוקים שחוקק? איזה מין עם הוא מקים? אילו יחסים בין אדם לאדם הוא מכונן?

מצד אחד יש שם :

מִפֶּה אִישׁ נִמְתּ מוֹת יוֹמֶת (שמות כא, יב) ... וּמִכַּף אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוֹמֶת. וְגִיב אִישׁ וּמָכְרוֹ וְנִמְצָא בְּיָדוֹ מוֹת יוֹמֶת (שם טו-טז) ... וְכִי יִכֶּה אִישׁ אֶת עַבְדּוֹ אוֹ אֶת אִמָּתוֹ בְּשֹׁבֶט וּמֵת תַּחַת יָדוֹ נָקָם יִנָּקֶם, אַךְ אִם יוֹם אוֹ יוֹמִים יַעֲמֵד לֹא יִקָּם כִּי כֶסֶף הוּא (שם כ-כא) ... וְאִם אֶסוֹן יִהְיֶה וְנִתְּתָה נַפְשׁ תַּחַת נַפְשׁ, עֵינַי תַּחַת עֵינַי שֵׁן תַּחַת שֵׁן יָד תַּחַת יָד רֶגֶל תַּחַת רֶגֶל, כְּוִיָּה תַּחַת כְּוִיָּה פָּצַע תַּחַת פָּצַע חֲבוּרָה תַּחַת חֲבוּרָה (שם כג-כה).

אוסף של חוקים שרירותיים נקמניים וקרתניים.

אבל כשממשיכים בקריאה נתקלים פתאום ברוח אחרת :

אֵל תִּשָּׂא יָדְךָ עִם רֶשַׁע לְהִיטֵל עַד חֶמְס (שמות כג, א) ... כִּי תִפְגַּע שׁוֹר אִיִּכָּךְ אוֹ חֲמֹרוֹ תִּעַר הֶשֶׁבַע תִּשְׂכַּנּוּ לוֹ (שם ד) ... וְגַר לֹא תִלְחֹץ וְאִתָּם יִדְעֹתֶם אֶת נַפְשׁ הַגֵּר כִּי גֵרִים הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם. וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע אֶת אֶרְצְךָ וְאָסַפְתָּ אֶת תְּבוּאָתָהּ, וְהִשְׁבִּיעַת תִּשְׁמְטֶנָּה וּנְטַשְׁתָּהּ וְאָכְלוּ אֲבִיגַי עִמָּךְ וַיִּתְּרֶם תֹּאכַל חֵיט הַשָּׂדֶה בֵּן תַּעֲשֶׂה לְכַרְמְךָ לְזִיתְךָ. שְׁשַׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂיךָ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשְׁבַּת לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וְחֲמֹרְךָ וַיִּנְפֹּשׁ בֵּן אִמָּתְךָ וְהַגֵּר (שם ט-יב).

מעניינת השאלה האם המוסר הוא עניין מתפתח ומשתכלל מדור לדור? האם כמו המדע והטכנולוגיה יש 'קידמה' במוסר? האם האדם היום מוסרי יותר מפעם? ואם לא – ויש יותר מעדות אחת לכך שלא – מדוע החקיקה הזו מצמררת אותנו? האם גם אז (במעמד הר סיני) חשו אנשים לא בנוח עם היעין תחת עין? הגורף והמוחלט הזה? שהרי יצא ישירות מפי השכינה, והשכינה איננה בת פלוגתה, יריבה או מיצגת תרבות שונה; היא הביטוי המוחלט של האמת הקוסמית המוכללת והבלתי נתנת לעירעור.

מזלנו שהתברך העם היהודי בבעלי תבונה ובעלי לב, שהצליחו לפרש ולדרוש את הציוויים האלהיים האלה לפרקטיקה אנושית יום-יומית מתקבלת על הדעת. כמו

שאמר המהטמה גנדי (שהיה תלמיד חכם בסנהדרין הגדולה): "אם נקיים 'עין תחת עין', נגרום לכך שתוך זמן קצר יתעוורו כולם".

וכמו תמיד, גם פרשת משפטים, משאירה אותנו עם השאלה "איזה מין יהודים אנחנו רוצים להיות?" מה מהמקורות נאמץ, ומה נדרוש ונדרוש, נקרצף, נצחצח ונשייף, עד שיהיה חלק-ויפה- ונכון-ומתאים לנו, ובלבד שלא 'נזרוק אל גל האשפה' (ברל כצנלסון, "מקורות לא אכזבי")?